

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՅ ՏՈՆԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒՄ

Հոկտեմբերի 9-ին, շաբաթ, «Տօն սրբոց թարգմանչաց վարդապետացն մերոց Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսիսի Քերթովին, Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացւոյն և Ներսիսի Կլայեցւոյն»:

Հայ մշակույթի մեծ տոնի առթիւ Մայր Տաճարում հանդիսավոր սուրբ պատարագ է մատուցում լուսարարապետ գերաշնորհ Տ. Հուսիկ եպիսկոպոս Սանթուրյանը և սարկավագական ձեռնադրութիւն է կատարում:

Հոգևոր ձեմարանի Գլխարանի երկու ուսանողներ՝ ուրարակիրներ Դավիթ Դիւանյանը և Հովհաննես Հակոբյանը, որոնք շուտով ավարտելու են ձեմարանի վեցամյա դասընթացը, սարկավագ են ձեռնադրվում:

Սուրբ պատարագի ընթացքում Հոգևոր ձեմարանի ողջ ուսանողութիւնը հաղորդվում է:

Սուրբ պատարագից հետո, նորընծա սարկավագները առաջնորդվում են Վեհարան՝ Նորին Ս. Օծության օրհնութիւնն ընդունելու:

Ժամը 12.30-ին, Հոգևոր ձեմարանի հանդիսութեանց սրահում, տեղի է ունենում գրական ցերեկույթ՝ նվիրված թարգմանիչ վարդապետների հիշատակին և գործին:

Հանդիսութեան նախագահում է Վեհափառ Հայրապետը, ներկա են Մայր Աթոռի միաբանները, ձեմարանի դասախոսական կազմը, վանքի պաշտոնեությունը, ուխտավորներ և հյուրեր:

Հանդիսութիւնը բացվում է «Որք դարդարեցին» թարգմանչաց շարականով, որից հետո բացման խոսք է ասում վերատեսուչ վարդապետը, վեր հանելով օրվա ազգային-եկեղեցական տոնի մեծ նշանակութիւնը:

Ա. լսարանի ուսանող Սարգիս Հալեպլյանը արտասանում է Սիամանթոյի «Գլուխին փառք», Գլխարանի ուսանող Գրիգոր սարկավագ Բունիաթյանը՝ Հ. Ճ. Սիրունու «Խոսք լույսի տոնին» արձակ բանաստեղծութիւնը:

Ձեմարանի երգչախումբը, երաժշտութեան դասատու Տ. Արսեն վարդապետ Բերբերյանի ղեկավարութեամբ, կատարում է «Աշակերտք

Քրիստոսի» և «Նմանեալ Մովսեսի» շարականները:

Գլխարանի ուսանող Արարատ Գալըստյանը դաշնամուրի վրա նվագում է Մոցարտի «Սոնատա»-ն:

Օրվա գլխավոր բանախոսն է ձեմարանի դասախոս պր. Գրիգոր Գլուխյանը, որն իր բովանդակալից ճառի մեջ ասում է.

«Ամեն տարի, հոկտեմբերին, երբ դեղնածամ շուշու աշունը իր ոսկիներն է շաղ տալիս Հայոց աշխարհի վրա, բնութեան խաղաղ-վեհ լուսնային մեջ, Հայ եկեղեցին վառում է իր կանթեղները, նշելու համար մեր թարգմանիչների սուրբ հիշատակը: Դարերից եկող, անուսանելիների միջով անցած, պատմութեան արհաւիրքները հաղթահարած մեր ժողովրդի հոգին ջահված երկնքի պես մի անհուն եկեղեցի է, որի կամարների տակ անմարելի կրակով վառված որպես կանթեղներ, առկայծում են մեր թարգմանիչների նվիրական անունները: Այդ նրանք էին, մեր թարգմանիչները, Մեսրոպի հոգու զավակները, մեր նորոգ գրականութեան առաջնեկները, որոնք երկրորդ անգամ հայացքին Հայոց աշխարհը, առարկայացրին Բանը, դաշնավորեցին մտածումը, կաղապարեցին ձեռքը, և, որպես երկրորդ հրաշք, մեզ մատուցեցին մեր լեզուն՝ իր արքայական մեծիվայելութեամբ: Մեր թարգմանիչները սոսկ թարգմանիչներ չէին, այլ ողջ մատակարարներ, ինքնամոռաց ոգևորութեան և նվիրման առաջամարտիկներ, որոնք ճանաչելով իմաստութիւնն ու խրատը, սովորելով հանճարի խոսքերը, լուսավորեցին մեր աշխարհը, ձեռնարկեցին ու պայծառացրին մեր ինքնագիտակցութիւնը, և դարձան այն գրանիտյա վեմը, որի վրա բարձրացավ մեր բարոյական միասնութեան և ազգային գոյութեան անխորտակ շենքը:

Մեր եկեղեցին իր հիմնադրման առաջին իսկ օրից իրեն նույնացրել է մեր ժողովրդի մայր զգացողութեան հետ, անսխալական բնազդով, հանճարեղ հեռատեսութեամբ սրբացրել, ազգային եկեղեցական տոնի է

վերածել այն ամենը, ինչ կենսական, բախտորոշ նշանակություն ունի մեր ժողովրդի համար: Այսօր Հայաստանյայց Ս. Եկեղեցին տոնում է իր թարգմանիչների հիշատակը:

Ուլբե՞ր էին մեր թարգմանիչները: Դրանք թվով ոչ շատ, խոռվյալ, անհանգիստ հոգով այն երիտասարդներն էին, որոնց վարում, առաջ էր մղում մեր ժողովրդի ճակատագիրը մեր պատմության ամենամռայլ շրջանում: Դրանք ուսումնատենչ, լուսածախավ այն աշակերտներն էին, որոնք Միջագետքում, Մեսրոպի կարգադրությամբ, բաժանվեցին երկու խմբի. մի խումբը մնաց Մեսրոպի հետ Եղեսիա և Ամիդ քաղաքներում, իսկ մյուս խումբը գնաց Սամոսատ, տեղի ձեռագրերը ուսումնասիրելու և հունարենում կատարելագործվելու համար: Թարգմանիչները Ս. Մեսրոպի և Ս. Սահակի այն աշակերտներն էին, որոնք գրերի գյուտից հետո կարող էին գործակից լինել իրենց ուսուցիչներին, թե՛ ուսումնասիրության, թե՛ թարգմանությունների ժամանակ: Այս աշակերտներից մեկ հայտնի են Հովսեփ Վայոցձորեցին, Ղևոնդ երեց Վանանդեցին, ազգային-կրոնական պատերազմի երկու խոշոր դեմքերը, Եզնիկ Կողբացին, Կորյուն Սքանչելին, Հովսեփ Պաղնացին, Հովհան Եկեղեցացին, որոնք ընդհանուր անունով կոչվեցին առաջին աշակերտներ կամ թարգմանիչներ: Այս առաջին աշակերտները իրենց ուսուցիչների առաջնորդությամբ ցրվեցին Հայաստանի զանազան կողմերը, ժողովեցին բազմաթիվ «ուժեղ և քաջասուն, փափկաձայն, երկարողի» երիտասարդներ, և նորաբաց հայագիր դպրոցների մեջ նրանց մատակարարեցին ժամանակի առաջավոր կրթությունը: Այս երկրորդ աշակերտներից են Սովսես Խորենացին, Դավիթ Անհաղթը, Գյուտ և Հովհան Մանդակունի կաթողիկոսները, ոսկեծղի Եղիշեն, Ղազար Փարպեցին և շատ ու շատ ուրիշներ, որոնք հայտնի են երկրորդ աշակերտների կամ կրտսեր թարգմանիչներ անվան տակ:

Մեր թարգմանիչների ամենամեծ գործը հանդիսացավ Աստվածաշնչի հայացումը: Այդ թարգմանությունը ներշնչման ուժով և իր վսեմ պարզությամբ հիացրել է շատ օտար բանասերների, որոնք այն անվանել են «թագուհի թարգմանություն»:

Աստծուն կարելի է հասնել միայն հզոր ներշնչմամբ և հավատով. ուրիշ ճանապարհ չկա: Մեր աննման, պաշտելի թարգմանիչները, իրենց հավատի ուժով և հզոր ներշնչմամբ Աստծուն, Քրիստոսին և մարգարեններին հարկադրեցին հայերեն խոսել: Քրիստոսը, իր սիրտ անհաս բարձունքից, առաջին անգամ հայերեն խոսեց իր նորադարձ հոտի,

քրիստոնյա հայության հետ: Աստվածաշնչի թարգմանությունից հետո միայն Հայաստանն իրապես քրիստոնյա դարձավ, քրիստոնեությունը վերափոխեց, բարեկրթեց, վեհացրեց հայ ժողովրդին: Ընդունելով քրիստոնեությունը, հայությունն իրեն վերագտավ իր ամենաբարձր որակի մեջ: Քրիստոնեությունը դարձավ մեր ազգային միության շաղախը, այն հզոր բուրան, որ դարբնվեց մեր ազգային ինքնագիտակցությունը: Պատահական է արդյոք, որ քրիստոնեական թարգմանական գրականությունից անմիջապես հետո, մեկ մոտ զարգացավ պատմագրությունը, այդ գերազանցապես հայրենասիրական գրական տեսակը: Մեր թարգմանիչներից Խորենացին և Եղիշեն անկրկնելի, եղակի անուններ են մեր ժողովրդի ոգու պատմության մեջ: Նրանց պատմությունները գրված են սրտի կրակով, արվեստի կախարհիչ ուժով: Նրանք պատմագիրներ չեն միայն, այլ ոգու ճարտարապետներ, որոնց ստեղծած ավանդական և պատմական կերպարների նմանողությամբ, դարերի ընթացքում, ձև է ստացել, կազմավորվել է մեր ազգային բնավորությունն ու նկարագիրը:

Թարգմանիչները Մեսրոպյան գործի շարունակությունն են և արդյունավորումը: Նրանք ծիածանեցին հանճարային ազաբացը մեր աշխարհի վրա և դարդարեցին դարը: Թարգմանիչներից ամենամեծը ինքը Մեսրոպն է, հավիտենական Ուսուցիչը: Մեսրոպը հայ արգանդից ծնված ամենամեծն է, եղակին, անկրկնելին, որի նմանը դեռ երկրորդ անգամ մեր աշխարհը չի ծնել:

Մեսրոպը իր թարգմանիչ աշակերտներով այն սահմանագիծն է, որից այս կողմ սկսվում է նոր հայությունը, իսկական, վավերական հայությունը, այն հայությունը, որի զավակներն ենք մենք: Հայությունը հայ դարձավ Մեսրոպից հետո միայն: Մեսրոպը և իր թարգմանիչ աշակերտներն էին, որ թե տվին մեր հոգուն, նոր երազ վառեցին մեր աչքերի մեջ, կույեցին հզորագոր բանականների դեմ, և իրենց վանքերով, ուսումնարաններով, երկաթագիր, մագաղաթյա լույս մատյաններով հաղթեցին, ապահովելով իրենց փոքրիկ, բայց սիրեցյալ ժողովրդի հավիտենական գոյությունը: Ահա անկրկնելին Մեսրոպի, սուրբ Սահակի և նրանց թարգմանիչ աշակերտների գործի բուն արժեքն ու համազգային նշանակությունը: Նրանք չկան այսօր, բայց ապրում են մեր մեծասքանչ լեզվի ամեն մեկ խոսքի, ամեն մեկ վանկի լույս հնչյունների մեջ, վերանորոգվում, նոր կյանքով են ապրում ամեն մի նոր ծնված

հայ մանկան հայաշունչ առաջին թոթովանքի, առաջին ճիշի մեջ:

Փա՛ռք և օրհնություններ թարգմանիչներին հիշատակին:

Ապա խոսք է առնում հյուրաբար Մայր Աթոռում գտնվող ծանոթ մտավորական և «էջմիածին» ամսագրի աշխատակից Հ. Ծ. Սիրունին, որը հանդես է գալիս ուսանողության ուղղված հետևյալ գեղեցիկ ուղերձով.

«խոսք անոնց համար, որոնք լույս տվին մեզի

Այն օրերուն, երբ հայ Սփյուռքը, հեղեղեն քշված, լաստեր կփնտռեր կառչելու համար անոնց, փորձեց փարիլ նաև տոներուն՝ անոնց ուժովը կազդուրելու համար իր հոգին և դիմանալու համար վաղվան:

Այդ տոներեն մեկը, զոր ան նվիրագործեց շուրջ շորս տասնամյակ առաջ, Հայ Մշակույթի տոնն էր:

Եվ առանց պատճառի չէր, որ այդ տոնին համար ան որդեգրեց թարգմանչաց օրը:

Թարգմանչաց տոնը, մեզ համար, ոգեկոչումն էր այն մեծ սերունդին, որ ավելի քան տասնհինգ դար առաջ լույսի ճամբան բացեր էր հայ ժողովուրդին:

Ըմբռնելու համար դերը շքեզ այդ հույլին, պետք է միտք բերել դարը, զոր կապեր հայ ժողովուրդը քրիստոնյա դառնալի հետո:

Վորսնցուցած իր կապը իր հին ավանդությանց հետ, ան ի վիճակի չէր եղած նոր ավանդություն ստեղծելու իրեն: Քրիստոս չէր հայացած դեռ Զէր կրնար իր սեփական լեզվով աղոթել հայր իր նոր Աստուծուն:

Հույնն ու ասորին իրենց ափին մեջ էին առեր հայ հոգին: Անոնց լեզվով էր, որ Աստված կխոսեր հայ ժողովուրդին հետ, և անոնց լեզվով էր դարձյալ, որ հայ ժողովուրդը իր սիրտը իր Աստուծուն կբանար: Եվ ադի՛հ՝ Հայ Եկեղեցին խորթ էր հայ ժողովուրդին:

Ամբողջ դար մը մաքառեցավ Հայ Եկեղեցին՝ նույնանալու համար հայ ժողովուրդին հետ:

Բայց ան չկրցավ:

Հայ ժողովուրդը չկրցավ ճանչնալ իր նոր Աստվածը, ու չկրցավ հաղորդվիլ անոր շունչով, որովհետև անոր խոսքը չէր հասներ իրեն:

Ան իր Ս. Գիրքը չուներ, որովհետև դեռ իր հարազատ տառերը չուներ հայ լեզուն:

Ամբողջ հարյուրամյակ մը օտարին գերի մնաց ան այսպես:

Ու այդ գերութենեն ազատագրվելու ճիգն էր, որ պիտի ստեղծեր տառ ու գիրք, միտք ու ոսկեդար:

Թարգմանչաց տոնը խորհրդանշանն է ազատագրության այդ ճիգին:

Հայ ժողովուրդի հոգեկան այդ ճիգը հասունցավ բախտավոր պահու մը, երբ Հայոց աշխարհը կապեր խաղաղության բանի մը տարի, ու երբ, երկար շրջան մը խեթով դիտելի հետո դիրար, հայ արքունիքն ու Հայ Եկեղեցին հաշտ էին հիմա, ու բարյացակամ իրարու հանդիպ:

Հայ հոգին, ազատագրվելու իր այս ճիգին մեջ, վճարված էր ու Սահակը հովանավոր ունեցավ՝ արդարև իրեն: Բայց այդ փորձը հաջողությամբ պիտի չպսակվեր, եթե չհայտնվեր հանկարծ այն հսկան, որ Մեսրոպ Մաշտոցն էր:

Եվ ստուգվիլ, Մեսրոպ Մաշտոցին է, որ կալարտինք առաջին հաղթական գրոհը հայ հոգիին ազատագրության՝ տառերու գյուտը:

Տառերու գյուտը սակայն սկիզբն էր միայն: Դեռ շատ ճիգ պետք էր, որպեսզի հայ տառը իր փառքն ստեղծեր:

Պետք է հասուննար սերունդ մը երկու մեծ վարդապետներու կողքին, հայ մտքին հորիզոն բանալու համար, լույս սփռելու համար հայ աշխարհի մեջ:

Այդ սերունդին կալարտինք մեր ոսկեդարը: Թարգմանչի համեստ տիտղոսը միայն կրեց ան, որովհետև թարգմանություններով սկսավ իր տքնությունը:

Բայց իր թարգմանություններն էին, որ դարագլուխ բացին հայ հոգեկան աշխարհին: Աստվածությունի թարգմանությունն ինքնին անկյունաքարն եղավ այդ մեծ տքնության, և իզուր չէր, որ «Թարգմանությանց թագուհի» որակեցին հայերեն Աստվածաշունչը:

Ու երկու սերունդ, կցված իրարու և մեր պատմության մեջ հավերժացած առաջին և երկրորդ թարգմանիչներ անունով, մեզ տվին հույլը մեր պատմաբաններուն, մտածողներուն և բանաստեղծներուն:

Հայ մշակույթը երկու մեծ վարդապետներով և անոնց ստեղծած զույգ սերունդով կսկսի այսպես:

Հայ լեզուն անոնց օրով էր, որ հասավ իր բարձունքին: Տարակույս չունենանք, որ ան արդեն իր դասական ձևը գտած էր դարերու ընթացքին և ոսկեդարը պատրաստ գտավ զայն իրեն: Բայց հիմա անոր գեղեցկությունը իր վերջնական ձևն առավ, և դարերու մեջն քայլեց այլևս հպարտ ու խորխոր:

Եվ այս հայ լեզուն խարիսխն եղավ հայ մշակութիւն և զայն դարերուն հանձնեց, որպեսզի անոր հետ հայ հոգին փոխանցվի սերունդն սերունդ:

Փոքր ժողովուրդը, որ մերն է, իր մշակույթով միայն մեծ եղավ:

Եվ իրավ ալ, հայ մշակույթն էր, որ զողեց հայ ժողովուրդի բոլոր դարերը:

Հայ մշակույթն էր, որ դիմագիծ տվավ հայուն կրոնքին, ու դիմացուց զայն: Հայ մշակույթն էր, որ ստեղծեց հայրենիք ու հայրենասիրություն:

Տոնելով Թարգմանչաց օրը, հայ ժողովուրդը իր մշակույթն է, որ կփառաբանե իր բովանդակ հանգրվաններուն մեջ, որովհետև սերունդը, որ Ոսկեդարը ստեղծեց, իր շունչն ու հոգին փոխանցեց նաև իր հաջորդներուն:

Եղիշեն ու Խորենացին, Եղնիկն ու Դավիթ Անհաղթը, Կորյունն ու Փարպեցին կղզիացած երևույթներ շմանցին մեր պատմության մեջ: Անոնց շունչը դարերի դար ուստոսանց, հասավ Անանիային ու առաջ քալեց, նարեկացիին մեջ գերագույն բարձունքն հասավ, ու հետո մեզ պարզեց Եկորձալին, ու գնաց կաթիլ-կաթիլ հոսելու սերունդներու հոգիին մեջ, լույս ստանելով իր ճամբուն վրա, ու կոթողներ ստեղծելով իր ամեն մեկ հանգրվանին:

Լույսի այդ սերմնացաններուն երկար շարանն է, որ կտոնախմբե այսօր Հայ Եկեղեցին հանձինս Թարգմանիչներուն, ու տոնախմբելով զայն, անգամ մը ևս ծունկի կկանչե մեզ հիշատակին առջև դմալլեի այն մարդոց, որոնք իրենց հոգին քամեցին, որպեսզի լույս տան մեզի:

Հուլիս պատկերի մը ներկա եղանք մենք այսօր Մայր Տաճարին մեջ: Զեմարանը հաղորդվեցավ խմբովին: Հոգևոր խորհուրդի մը մատակարարությունն ավելի բան մը կար այդ ծիսակատարության մեջ: Ինձի այնպես թվեցավ, թե անոնք Տիրոջը Սեղանին կմոտենային ոչ միայն մաքրելու համար իրենց հոգին աշխարհի բոլոր գծուձ բաներին, այլ զայն բանալու համար սրբազան այն հուռութեան, զոր օրվան տունը կբաշխե, — հաղորդիլ լույսին, որ դարերու խորեն կուգար:

Հայ Եկեղեցին սուրբեր շատ ունի: Բայց այդ սուրբերուն մեջ անոնք եղան մեծ ու հավերժական, որոնք մեզի տվին լույս և իմաստություն, որովհետև այդ լույսն ու իմաստությունն էին, որ դիմացուցին մեզ, պաշտպանեցին մեր հոգին, անխոցելի դարձուցին Հայ Եկեղեցին:

Մերձենալ անոնց հիշատակին, կնշանակե դարերուն մեզ բերած լույսը ծծել, և ամրանալ հոգով: Կնշանակե նույնանալ հայ ժողովուրդի անցյալ փառքին հետ ու խառնվիլ վաղվան:

Հայ Եկեղեցին տոներ ևս շատ ունի: Բայց չկա ավելի մեծ տոն, բան այն մեծարանքը, զոր Հայ Եկեղեցին կընծայե հայ ժողովուրդի դարավոր ճիգին բարձունք հասնելու, որովհետև այդ ճիգն եղած է, որ զայն անհողող դարձուցած է դարերուն ու ցեղերուն դեմը, քաջ է բրած զայն մաքառումներու մեջ, դուրս ցազնական խոյանքներու մղած է զայն, իմաստ տված է իր իսկ գոյության:

Երիտասարդ սերունդ Հայ Եկեղեցվո.

Դուք կարոտ չեք թալիսմաններու՝ ավիշ ստեղծելու համար ձեր հոգիներուն մեջ: Հայրենի հողին վրա կանգնած ամուր, Արարատը ձեր դեմը, դարերը միշտ ներկա են ձեր ներսը: Փարեցեք անոնց և անոնց բերած ավանդություններուն, փարեցեք լույսին, զոր աշունք հասցուցած են ձեզ, ճմլեցեք ձեր հոգին դուք ալ, քալեցեք առաջ, ջահը ձեռքե-ձեռք տալով:

Դիտեցեք, որ հայ մտքի պատմությունը հսկաներ շատ ունի ցցած դարերուն դեմը, և անոնց մեծ մասը իր ծոցին է տված Հայ Եկեղեցին:

Անոնց բոլորին տոնն է այսօր, անոնց հոգիեն հաղորդվելու խորհրդավոր վալրկյանը: Տոները չեն եղած սակայն, որ սուրբերը ոգեկոչենք, պահ մը ոգևորվինք անոնց փառքով, ու հետո դարձյալ մեր պատյանները բաշխենք:

Ամեն մեկ տոն առիթ թող ըլլա մեզ, դաս բաղելու վաղվան համար, ինչպես և ուժ ու կորով:

Թարգմանչաց օրը մեծագույնն է տոներուն, որ մեզ այդ առիթը կուտա, և մանավանդ ձեզ, երիտասարդներ, որ ձեր կյանքը կուղեք կապիլ հայ ժողովուրդի սրբություններուն:

Սահակը թող ուսուցանե ձեզ, թե ի՞նչպես կարելի է մեծ ըլլալ և խոնարհ, իր հոգիեն կայծեր բաշխել ամենուն, ու մնալ ստվերի մեջ, հայուն պարգևել Աստուծո շունչը ու փառքը տալ բոլորին:

Մաշտոցը թող ուսուցանե ձեզ խութերեն երբեք չվախնալ, անհողող մնալ դժվարությանց մեջ և անսասան՝ տքնության պահուն, ու շմուռիլ, երբ կյանքի ծովը ձեզ ալեկոծե:

Եղնիկը թող ձեզ ուղեցուց ըլլա, երբ պահեք ձեր հավատքը պաշտպանելու մտքով: Կայծեր չեմ, սուրվեցնե որոմները ցորյանն զատել, աշխարհը դուրսը թողուլ երբ ձեր խուցը քաշվիք՝ անձնատուր ըլլալու համար մտածումներուն, մաքրել ձեր աչքերուն ճպուռը՝ ձեր գլուխը հակելու ատեն իմաստության գրքին:

Եղիշեն թող կրակ վառե ձեր հոգիներուն մեջ, երբոր ընկճվիք, թող ձեզ պատմե, թե

ինչպես հերոս կդառնան մարդիկ, երբոր թշնամին իրենց հոգիին դպի, և ինչպես քաջութիւն կուտան բոլոր դարերուն, բոլոր սերունդներուն:

Խորենացին թող հպարտ ընեն ձեզ աշխարհի ապշած աչքերուն առջև փոքրիկ ժողովուրդի մը մեծ թռիչքը պատմելով, և առասպելներուն խորեն մեզ հասցնելով այնքան լույս և ճշմարտութիւն: Անանիան թող ձեզ մխրճեն բնության գաղտնիքներուն մեջ, և իմաստության ջահը վառեն ձեզ:

Նարեկացին ուսուցանեն թող ձեզ համարձակ խոսիլ ձեր Աստուծուն հետ, անդունդ իջեցնեն ձեզ ու բարձունք հանեն, թող փոթորկեն ձեր հոգին ահալոր ալեկոծությամբ, և հետո պարգևեն ամպարագիծ խաղաղութիւնը:

Փարոս ունեցեք և Շնորհալին, վերջինը Հայ եկեղեցւոյ սյուներուն, որոնք հայ հավատքին բանաձև տվին և իմաստ, վերջինը հոգեւոր մեծ երգիչներուն, որոնք զմայլելի շարականներու մեջ Աստված մը ստեղծեցին հայուն, և հայ աղոթքը մարդոց տունները տարին:

Երկար է շարանը այն կարկառուն դժմբերուն, որոնք թարգմանալի դարուն հետեւեցան, հասնելու համար Շնորհալիին և շարունակելու համար անկե ալ հետո:

Անոնք, որ Մանդակունի, Օձնեցի և Տաթևացի կոչվեցան ու Հայ եկեղեցիին ուրույն կերպարանք տվին եկեղեցիներու մեծ ընտանիքին մեջ:

Անոնք, որ հայոց պատմութեան սև ու ճերմակ էջերը ավանդեցին հաջորդ դարերուն, Ասողիկեն ու Սյունեցիեն մինչև Վարդան ու Գանձակեցի, և անոնցմէ ալ մինչև Ուսհայեցի և Գավրիթեցի:

Անոնք, որ իմաստութեան վառարաններու վերածեցին հայոց վանքերը, ինչպիսիները եղան Սարկավազ վարդապետն ու Մխիթար Գոշը, և հայ հոգիին հորիզոն բացին:

Անոնք, որ գեղեցկութիւն տվին հայ պաշտամունքին, աղոթք ու շարական հորինեցին անոր, մատյան ծաղկեցին, քաղցրացուցին հայ ծեսը, և ըրին, որ Հայ եկեղեցին անառիկ բերդը դառնա բոլոր դարերուն համար:

Անոնց բոլորին օրհնութիւնը ձեր վրա:

Եվ ինչու՞ չկցել այս մեծ համաստեղութեան և անոնք, որ տաճար կառուցին Աստուծո համար, հայ ժողովուրդի ավանդութեանց վրա կանգնեցին Քրիստոսի Տունը, Զվարթ-

նոցին ու Հովփսիմին, Գեղարդին ու Տեկորին նման հրաշակերտներ սփռեցին հայ հողի վրա, մարդոցմէ հաճախ ծածկած իրենց անունը, բայց տքնելով, որ շփի երբեք անառիկ բերդը, նույնիսկ եթէ ավերակներ մնան քարն շենքերին:

Անոնց բոլորին շուքը ձեր վրա:

Պատւոյտն մը կդառնամ: Գացեք էի նվիրական վայրերն այցելել էջմիածնի շուրջ: Հովփսիմին եղավ վերջին սրբավայրը, ուր եղա, զմայլելի այդ կոթողը, ուր հայ ոճը կգագաթանա ու կբաշխվի ամենուն:

Դուրս ելած պահուս գլուխս դպավ դրան քարն երիզին, որովհետև էջի ծոեր դայն: Գլուխս վիրավոր է ահա:

Այսպես կպատմվին բոլոր անոնք, որ շեն խոնարհիք փառքին առջև, զոր հայ ժողովուրդի պատմութիւնը մեզի կբերն դարերուն մեջն, մեծութեանց առջև, որոնք անմահութիւն կերտեցին հայ ժողովուրդի համար:

Երիտասարդնե՛ր, թող ձեր հոգիները ծնրադրեն անոնց առջև:

Եվ անոնց բոլորին շունչը ձեր վրա:

Այնուհետև օրհնութեան խոսքով հանդես եկավ Վեհափառ Հայրապետը: Նորին Ս. Օծութիւնը ոգեկոչեց հիշատակը թարգմանիչ վարդապետների, որոնց ոգու և գործի շարունակողներն են մեր այսօրվա մտավորականները, որոնք կոչված են ոչ միայն պահելու թարգմանիչների մշակութային մեծ գործը, այլև այն հասցնելու նոր նվաճումների քարձուրդներին, ինչպես այդ արվում է այնքան փայլուն կերպով հայրենի հողի վրա: Խմբովին երգված տերունական աղոթքից հետո, հանդիսութիւնը վերջացավ Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ»-ով:

Ժամը 3-ին, օրվա տոնի կրկնակի ուրախութեան առթիւ, դասախոսական կազմը սեղանակից եղավ ուսանողութեան:

Ճաշի ժամանակ, հանուն դասախոսական կազմի, ուսանողութեան ուղղված սրտադրին ճառով հանդես եկավ Ա. Հատիտյանը:

Ուսանողութեան շնորհավորեց նաև ուստավորաբար Մայր Աթոռում գտնվող Սոփիայի հայոց եկեղեցու հոգեւոր հովիւ, նախկին ճեմարանական արժանապատիւ Տ. Մեսրոպ քահանա Բենիյանը:

Ճաշը վերջացավ վերատեսուչ հոր խրատականով ու օրհնութեամբ:

Հոկտեմբերի 4-ը հիշատակութեան արժանի մի նոր էջ ավելացրեց Հոգեւոր ճեմարանի պատմութեան մեջ:

